

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Našim častitim naročnikom. — „Wreszenska afera.“ — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Regulacija učiteljskih plač pri nas in drugod. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

Našim častitim naročnikom.

Z današnjim dnem bomo ustavili vse sedanje naslove. Zato prosimo vse častite naročnike, da naročbo **do konca tega meseca** — če pa mogoče, že do 25. t. m. — obnove (najbolje s poštno nakaznico ali začasno tudi z dopisnico), ker se sicer list z novim letom ustavi. Hkrati prosimo vse somišljenike, da razširjajo naš list med sabo in prijatelji ter nam pridobivajo novih naročnikov. Noben napreden učitelj ne sme biti brez „Učiteljskega Tovariša“. Prav tako ne sme biti nobena šola brez „Popotnika“ in „Zvončka“. Čim več gnotne podpore bodo imeli naši listi, tembolj bodo vstrezali svojim namenom.

Uredništvo in upravništvo

„Učiteljskega Tovariša“.

Ljubljana, dne 20. grudna 1901.

„Wreszenska afera.“

Gnezenska obsodba z dne 17., 18. in 19. novembra t. l. vznemirila je precej duhove avstrijskega kakor tudi ostalega Slovanstva, a tem vznemirom pridružili so se tudi ostali civilizovani evropski narodi.

Nemška brutalnost pokazala se je dvakrat v teku kratke dobe na prav bestijalen način. Komparativ nemške olike bi pač vsekakor lahko smatrali ono dejstvo, ko se je z nekakim „pompom“ pripeljala glava morilca nemškega poslanika Kettelerja na Nemško, a kot „superlativ“ one dvatisočletne kulture bi pa pač lahko smatrali najnovejši akt nemške nasilnosti, ki se je izvršila z izrekom „gnezenske“ obsodbe in katera je imela svoj začetek v mestecu Wresznu.

Stvar izvršila oziroma pričela se je na tak le način. Naučno ministerstvo Nemčije izdalo je, ako se ne motimo, že l. 1899., nekako odredbo, na podlagi katere se prepoveduje po ljudskih šolah Nemčije — bodisi torej po krajih, kjer so v pretežni večini Poljaki, oziroma Danci, ali pa Francozi, torej na mejah — gojenje tujih jezikov, zakaj „Aufgabe der

Volksschulen im Deutschen Reiche und im preussischen Staat ist aber nicht die besondere Pflege der fremden, sondern der vaterländischen, für jeden Deutschen unentbehrlichen deutschen Sprache.“

Poljake je pa ta odredba spekla v dno njih domoljubnih sre. Prej je bilo dovoljeno poljskim otrokom vsaj pri krščanskem nanku se posluževati poljskega jezika, a vsled te odredbe jim je bila odvzeta še ta malenkost. Nasledek te odredbe je bil ta, da otroci v ljudski šoli mesteca Wreszna se niso hoteli učiti krščanskega nauka v nemščini, niti odgovarjati na nemška vprašanja. Temu umetno zanešenemu štrajku sledila je kazen, ker nemški narodni čut ne pozna nikakega pardona v takih slučajih, zakaj „jede Nachgiebigkeit der Unterrichtsverwaltung in der Sprachenfrage würde daher zur Förderung der national polnischen Agitation ausgebeutet“ in tega se Nemci bolj bojé kakor azijatske kuge.

Tamošnji učitelj Koralewski si ni znal drugače pomagati, kakor da je prosil pomoči okrož. šol. nadzornika Wintra. Ker je pa na Nemškem vsled odloka naučnega ministerstva z dne 1. maja 1899. l. dovoljena telesna kazen, poslužil se jo je okr. šol. nadzornik Winter v vsej njenej celoti. In kazen je doletela 14 renitentnih otrok. Pri tej priliki nam bodi dovoljeno le najmarkantnejše točke osodepolnega ukaza navesti, katerega nasledki pretresajo celi poljski narod.

„Die Befugnis der Lehrer, erforderlichenfalls auch körperliche Strafen anzuwenden, soll nicht bestritten werden. Aber es wird aufs neue nachdrücklich einzuschärfen sein, dass Züchtigungen und im äussersten Falle, wenn andere Disciplinarmittel nicht gefruchtet haben, oder bei besonders schweren Vergehungen erfolgen dürfen, und dass sie auch dann selbstverständlich niemals irgendwie in Misshandlungen ausarten oder der Gesundheit der Kinder auch nur auf entfernte Art schädlich werden dürfen — — —.“

„Um Verfehlungen bei Züchtigungen thunlichst zu verhüten, sind in Schulen, welche unter einem Rektor oder Hauptlehrer stehen, körperliche Strafen nur unter Zustimmung des Leiters der Schule anzuwenden; in den anderen Schulen ist die Zustimmung des Schulinspektors einzuholen.“

Okrožni šol. nadzornik poslužil se je v celotnej meri tega ukaza in ukazal, kakor rečeno, 14 otrok kaznovati, to je pretepstati. Ta kazen je privabila mnogo poljskega ljudstva pred šolo in v šolo ter so s silo odvedli svoje otroke.

Samooobsebi je umevno, da „državna avtoriteta“ ni mogla kaj takega prenesti in nastopila je proti temu „zlo-

činu" najostreje. In tej obsodbi je pritisnila nemška kultura pečat in sicer neizbrisljiv pečat svojega nasilstva. Kazen tega „nasilstva“ je vprav barbarska, vredna nasledica krvoločnosti, ki so jih uganjali nemški kulturonošci med dolgolasnimi Kinezi. — Obsojenih je bilo skupno 21 oseb. Najtežja kazen je doletela obtoženko Piasecko, ki je dobila 2½ leta, dva obtoženca sta dobila po 2 leti, 4 po 1 leto, 5 po 9 mesecev, ostali pa manjšo kazen.

Ta v istini kruta kazen vzdignila je skoro ves poljski narod. Na čelo vsej tej akciji je stopil slavni pisatelj Sienkiewicz z javnim pismom v „Czasu“, priloživši mu 200 K. Temu daru je sledilo nebroj drugih darov, tako, da imajo nabranega samo med Poljaki čez 50.000 mark za kaznovance. Tej poljskeji akciji pridružili so se tudi ostali Slovani, avstrijski kakor tudi drugih držav in kar je posebno važno, na čelu temu domoljubju stojé osebe, ki reprezentujejo nekako avstrijsko voditeljstvo. To utegne imeti dobre posledice za prihodnost, za šolski in duševni razvoj onih narodov, ki jih smatrajo mogočnejši narodi kot „minderwertig“.

Da pa nemškim vodilnim osebam to „vmaševanje“ ni po godu, je umevno in oficijozna „Kreuzzeitung“-a je pred kratkim pisala: „Deutscherseits muss eine derartige Intervention nachdrücklich zurückgeviessen werden. Was würde man in Österreich sagen, wenn einige Deutsch-Österreicher wegen Verletzung der österreichischen Gesetze verurtheilt, wenn dieses Urtheil im deutschen Reichstage oder im preussischen Abgeordnetenhaus zum Gegenstand gehässiger und entstellender Erörterungen gemacht, und wenn gar von führender Seite Sammlungen für die Verurtheilten eingeleitet würden?“ No, in „Vossische Zeitung“ zahteva kar kategorično, da naj se poljski minister pl. Pientak telegrafično odstavi.

Tudi Slovenci nismo zaostali za drugimi Slovani, tudi mi smo pokazali Poljakom, da nas navdaja isto čutstvanje do zatiranega poljskega naroda v Nemčiji, kakor njih krvne brate avstrijske Poljake. Nabirajo se darovi v Slovenih in sklepajo se sočutnice in odpošiljajo se protesti. In ta solidarnost mora imeti tudi za nas dobre posledice, katere moramo v najkrajšem času porabiti. —

In pri nas? Ali nimamo Slovenci tudi dovolj Wresznov? Da, da imamo jih Wresznov dovolj, le Gneznov nam še manjka. Le ozrimo se v Istro, v Trst, v Gorico in v tužni Korotan. Tu, tu imamo Wresznov več kakor dovolj, toda pri nas nimamo časa, sklepati protestov proti slovenskim Wresznom in zahtevati od merodajnih faktorjev, da odpravi te slovenske Wreszne. Berimo le govor v „Edinosti“, ki ga je imel na shodu 1. decembra t. l. v Trstu dr. G. Gregorin. Oglejmo si le one vnebovpijoče krivice, ki se godé Slovencem v tužnej Istri ali v Korotanu! In ravno v tem trenutku, v trenutku, ko so sreča „Slevanske večine“ v Avstriji tako dovzetna za zatiranje nemške Poljake, apelujemo na slovenski narod, apelujemo na slovenske poslance, da nam odpravijo slovenske Wreszne, da dá slovenskemu narodu država vsaj najpotrebnejše slovenske ljudske šole.

Dopisi.

Štajersko.

Odgovor gospodu Janezu Golaveršenšku. (Konec.)

Ker sem tudi jaz potovalni učitelj, moram gledé svoje osebe pripomniti, da sem za to mesto popolnoma dobro kvalificiran. Nočem se hvaliti, temveč le opravičenost svoje eksistence zagovarjati. Leta 1886., to je še v dobi, ko so bili za to še strožji predpisi, imel sem zmožnost za enoletnega prostovoljca. Ta stopnja splošne izobrazbe zadostuje za potovalnega učitelja, kakor je menda tudi za gospoda J. G. zadostovala. Primerne strokovne študije dovršil sem odlično. Baval sem se nekaj let z prakso v Bolgariji in v Sremu, prehodil ob tej priliki velik del vinorodnih krajev Ogrske, Srbije, Rumunije itd. Tudi vzorno kmetijstvo Nižje Avstrijske znano mi je še iz Klosterneuburga. Potoval sem za študije sicer še po najimenitnejših vinorodnih krajih Nemčije. Prehodil sem precej sveta, pa človek, ki se zanima, povsod kaj vidi ter tako gotovo svoj obzor bolj razširi nego je to le na šolskem vrtu mogoče. Moje strokovne potopise so vsi merodajni strokovni listi kaj dobro ocenili, dokaz, da nisem pri potovanju mižal. Potrdili so tudi, da to ni bilo prepisano, temveč popolnoma originalno delo. Za principijelna načela potegoval sem se že mnogokrat v merodajnih strokovnih listih, ne pod sinonimom, temveč pod polnim imenom, reči smem, uspešno. Pri svojem več kot desetletnem potovanju po južnem Štajerju sem imel tudi priliko marsikaj opazovati. Tisoč suhoparnih predavanj sem imel, pa prepričan sem, da so ta že vsaj toliko koristila, kakor vrt gospoda J. G. Vsaj imam priliko opazovati marsikak sicer počasen, a siguren prevrat, čegar podlaga so mnogokrat ta predavanja, kar se lahko dokaže. Leta 1897. delal sem izpit v prostorih visoke šole za kmetijstvo na Dunaju, pred komisijo, ki izprašuje kandidate-učitelje gozdarstva in poljedelstva na nižjih in srednjih šolah. S spričevalom z dne 4. aprila 1897 me je ta komisija za učitelja sadjarstva, vinogradarstva in kletarstva na kmetijskih šolah kot prav dobro sposobnega spoznala. Ta komisija, ki je sestavljena iz profesorjev visoke šole, mej temi nekateri dvorni svetniki, ravnateljev ter profesorjev srednjih šol bode pa menda že znala zmožnost kandidatov vsaj toliko presoditi kakor gospod J. G.

Sedaj pa h knjižici, radi katere se je vnel cel prepis. Čuditi se moram logiki gospoda J. G., ki sklepa, da, ker knjiga ne prinaša nič čisto novega, je cela ali nje veliki del prepisan. Imamo pri naši stroki tudi ljudi, ki v stremljenji za originalnostjo kot dekadenti, secesionisti prinašajo vsaktere novotarije. Oni prevračajo vse narobe. To je novo, ker se prej taka stvar ni pisarila. Zakoni narave ne spreminjajo se tako kakor se spreminjajo človeški nazori, oni imajo svojo trajno veljavo. Tu gre le za to, da se ti prav in ekonomičnim pogojem primerno interpretujejo ter porabijo. „Weinbauers Buatha“ je prestavljen viničarjev kažipot, ki je bil moj proizvod. Mej drugim je bil povod prestave ostrá kritika oblike viničarjevega kažipota brez vpoštevanja vsebine od nekaterih slovenskih listov. Mislil sem pač, da se iz gospodarskih oziróv v prvi vrsti naj vpoštevajo nazori. Vrednost teh hotel sem skusiti pa na ta način, da omogočim kritiko večjemu številu merodajnih nepristranskih strokovnjakov. Eden najmerodajnejših strokovnih listov „Weinlaube“ v št. 40 od tega leta prinesel je za poskušnjo odlomek knjižice „Weinbauers Buatha“ ter piše doslovno: Herr Johann Belle, welcher